

בעזה"ש"ת

דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו

בדרשת פרקי אבות

* * *

בסעודת רעוא דרעוין

פרשת כי תבא - נצו"י

* * *

בסעודת הילולא

בעל עזר מיהודה זצ"ל

שנת תשס"ט לפ"ק

יוצא לאור ע"י

מכון מעדני מלך וויען

גליון תקע"ה

להשיג אצל
מכון מעדני מלך וויען

185 Wilson St.
Brooklyn N.Y. 11211
718.388.1751.#117

דברי תורה

פרקי אבות פרישת כי תבא תשס"ט לפ"ק

שעומד כעת צמרח. ואמר הכתוב, מן המזר קראתי י-ה, כאשר אני עומד במזר אני קורא ומתפלל ומתחנן אל ה', ענני צמרח י-ה, ה' עונה לי אני רוצה לשמוע ממך זאת גם צמרח, וכמו שאתה שופך נפשך בתפלה צעמ נר, כן ימלא פי תפלתך לכשירחצ.

והכתוב אומר, לא יהיה לך צניסך אצן ואצן גדולה וקטנה (דברים כה-יג), וצרש"י שלא יהא נוטל בגדולה ומחזיר בקטנה ע"כ. ושמעתי לפרש, דידוע כי האותיות נקראים בשם אצן. ודיבורי התפלה צעמ שהוא מצקש דבר מאת ה', והדיבורי שצח והודאה אחר הישועה, אינם דומים זה לזה וכנ"ל. על כן הזהירו הכתוב, לא יהיה לך צניסך אצן ואצן, שני סוגי דיבורים, כאשר אתה צא לטול מה' אז אתה נוטל בגדולה, וכאשר אתה

אודה ה' מאד צפי, שהיינו וקימנו, לעמוד ולשרת שוב את העדה, אחר שעצמתי ניתוח קשה צימי הקיץ העל"ט, ה' ירפאני ויחלימני בצריאות השלימות. וצאמת ההודאה היתה נריכה להיות ציחר שאת ויחר עו, כאשר האדם צריא, והכל הולך כשורה, על כל נשימה ונשימה תהלל י-ה, אלא כן הוא דרכן של בני אדם, שלא משימים אז אל הלצ גודל החסד, ורק צעמ נר וגחלך ממנה, אז מכיר טובת ה'.

ישמעתי לפרש הכתוב, מן המזר קראתי י-ה ענני צמרח י-ה (תהלים קיח-ה), כי צעמ מיזר, האדם מתפלל ומתחנן מקרב לב, ואחר שמרחיב לו ה', הוא מודה ומהלל, אצל לאט לאט פוחת והולך ההודאה, עד שצמשך הימים הוא שוכח לגמרי מה שעבר עליו ומה שהושיעו ה',

שדהו בשנה ההוא, אלא מזכיר שצחו של מקום מתחלתו, שהיה עצד נכנע לפרעה במצרים, ארמי אובד אזי וירד מצרימה, ויעגונו ויתנו עלינו עצודה קשה, ויציאנו אל המקום הזה, ועתה הגה הצאתי את ראשית פרי האדמה. וזהו ההודאה הנכונה, לזכור תמיד החסד שנעשה עמו מיום הולדו עד עתה, ואז ההודאה הוא בשלימות צין כשיש לו כעת רצ או מעט.

ואבור הכתוב, וצאת אל הכהן אשר יהיה צימים ההם ואמרת אליו, הגדתי היום לה' אלקיך כי צאתי אל הארץ אשר נשבע ה' לאבותינו לתת לנו (כ-ג). ולכאורה הא דאמר 'הגדתי היום לה' אלקיך' הוא מיותר לגמרי, ודי באומר, ואמרת אליו כי צאתי אל הארץ. וגם מה שאומר 'הגדתי' שהוא לשון עבר, ויותר יודק אומר, אני מגיד היום וגו'.

ונקדים מתחלה המשנה (אבות ג-טו) הכל כפוי והרשות נתונה וכו', והיינו שכל מה שאדם עושה צדרי חדרים גלוי לפניו. — ידועים דברי החפץ חיים ז"ל, על הא דאמר (אבות ג-ה) עין רואה ואזן שומעת, וכל מעשיך בספר נכתבים. דבהיות

מחזיר ההודאה הוא בקטנה, אלא חזן שלימה ונדק יהיה לך.

ובצינו צפרשתנו חיוצ ההודאה, שהמציא ציכורים מציא וקורא, ומודה ה' על הטוב, על ציאת הארץ ועל פרי אדמתו, שאינו כפוי טובה. ויש בזה לימוד מוסר, כי מדרך האדם הוא שההון שיש לו באמתתו ומונה כבר בצאנק, זה הוא מחשיב להונו שהוא כבר צרשותו, וכל חשבונותיו הוא רק על מה שניתוסף או נחסר לו בשנה ההוא. ואם הרויח בשנה ההוא עוד, הוא נתן ההודאה רק על מה שניתוסף לו מחדש. ואם נחסר לו הוא מתאונן על ההפסק. אבל האמת הוא, שצכל עת יש לו להציט על ראשיתו, שלא היה לו פרוטה אחת מתחלה, והקצ"ה נתן לו מה שיש לו. ולמשל כשיש לו עשרה מליון, וניתוסף לו עוד מליון, לא די להודות על האחד שניתוסף לו, אלא להזכיר טובתו של מקום על כל הי"א שיש צידו. וגם כאשר צא לו הפסק, ולא נשאר לו רק תשע, יש לו למלא פיו בהודאה, שלא היה לו כלום מתחלה, ויש כעת צידו תשע.

והמביא ציכורים, לא נתן ההודאה רק על הפירות שהוציא

צני אדם חוטאים והקצ"ה ממתין להם עד צא עתם, והפנקס פתוח, והיד כותצת, וכל הרוצה ללות יצא וילוה וכו' ע"ש. והיינו שמדמה זאת לאדם הנכנס לחנות בקרעדיט קארד שלו, ויוכל ליהנות מהעולם הזה מכל מה שעולה על לבו, אבל יש מחיר לכל דבר שיצטרך לשלם אחר כך. - ולפעמים אין נותנין לקנות בקרעדיט רק עד סכום ידוע, עד אלף דולאר או עשר ועשרים, כפי מה שמשער המלוה שיוכל לגבות זאת ממנו בחזרה. אבל בהחנות של העולם הזה יכולים לקנות בהקפה כמה שירצה, ויכול הרוצה ללות יצא וילוה, אין מונעין ממנו שום דבר, כי האדם צידו של הקצ"ה תמיד צחייו וצמותו, ויוכל לפרוע ממנו חובו בכל עת עד פרטה האחרונה.

ואבור התנא, הכל נתון צערצון, ומנודה פרוסה על כל החיים, כי יש שני סוגי הלוואות על משכון, יש שלוקח הלוואה לקניית בית, ונותן את הבית לערצון על החוב, אבל רק הבית ממושכון, ואם לא יוכל לגבות ממנו, אין לו עוד תביעה על הלוה. ויש הלוואה שמקבל עליו אחריות אישית, שכל מה שיש לו בעולם הוא

שיש ירידת הדורות, רצה ה' להמחיש זאת להאדם שיראה צעיניו כי יתכן דבר כזה, על כן המציא ה' לצני אדם כלי העושה תמונות, ולאחרונה כלי הווידא, שיתכן לראות גם אחר זמן מרובה כל תנועותיו, ולהאמין בזה שיתכן להיות עין רואה. וכן על דיבורו של אדם, שאפילו שיחה קלה מגידין לאדם בשעת הדין (מגיגה ה:), המציא ה' כלי הטעיף ריקארדער, שקולט כל הגה ודיבור שיוצא מהפה.

ולאחרונה המציאו כלי הנקרא גי. פי. עס. שיש בתוך הקארט, שיכולין לראות תמיד כל מקום ומקום שהקארט סובב והולך. והוא נעשה גם כן להמחיש להאדם שהכל נפוי, שאם על דומם יכולין לראות ולידע בכל עת ורגע באיזה מקום הוא נמצא, מכל שכן בהאדם שצראו ה' בחכמה נפלאה, יוכל להאמין שיש השגחה מיוחדת עליו בכל עת ורגע, לידע באיזה מקום הוא נמצא.

וישוב מדמה התנא את העולם הזה, לחנות פתוחה, שצני אדם נכנסים שם ולוקחים בהקפה, והחנוני מקיף, שמאמין לכל הבא ליטול, כן

מכולם ולא היה עדיין אחד בעולם, ואלו הם פלאי מפעלות אלקים ומשפט גבורתו, שעמידות גלויים לפניו טרם תבאנה. זהו לפי המסורת שכחוצ 'ולא', ולפי המקרא שהוא נקרא 'לו', כך פירושו, ימים יולרו, הראהו ימים העתידים להצרות, ולחלקן צירר אחד, את יום השבת, דבר אחר זה יום הכפורים לסליחה ע"כ.

ויש לומר עוד, כי האדם כאשר בא לעולם הזה, נקצבו לו ימים ספורים שיתגורר בעולם, לעבוד את ה' ולשמור מצותיו. וצמתים חפשי (מהלים פח-ו), כיון שמת נעשה אדם חפשי ממצות (שבת לא). ורק אותן הימים שעבד בהם יולרו המה נכנסים במספר ימי חייו. וכמו שפירש צוה"ק (ח"א קכט.) ואברהם זקן בא צימים (בראשית כד-ח), שהשלים מדת ימיו, והביא אתו עמו כל ימי חייו שהעלה אותם לכבודו ית"ש. וזהו תכלית צריאתו, שכל מה שצרא הקצ"ה בעולמו לא צראו אלא לכבודו, לנצל כל יום מימי חייו, בכל דרכיך דעהו, שיהיו כל מעשיו לכבוד ה'.

וב' יום שעובר על האדם, מעשיו נרשמים בספר, הפנקס פחות והיד כותבת, וכל מעשיך בספר

אחראי על החוב. וכלפי החנוני שמקיף, היינו הקצ"ה שגובה חובו מהאדם, הכל נתון בערבון, הן צריאתו וחייו ופרנסתו ונחת מצניו, הכל ממושכן עבור חובותיו, שיוכל לגבות חובו מכל דבר בכל עת ובכל זמן.

אמנם ה' צרוב חסדו נתן לנו את כח התשובה, שיוכל האדם לתקן הכל ולמחות כל חובותיו בתשובה כראוי. ולזה נבחר חדש אלול בסוף השנה, שהם ימי רצון, שיוכל בקל להתקרב אל צוראו. - ומצואר בספה"ק כי אלול"ל הם אותיות ל"א ל"ו, וצודאי שטובא גנוז בגויה.

וגראדא, דהנה דוד המלך אומר, גלמי ראו עיניך ועל ספרך כולם יכתבו, ימים יצרו ולא אחד בהם (מהלים קלט-טז). והקרי הוא 'לו' והכתיב הוא 'לא'. וצ"ש"י פירש, גלמי ראו עיניך, מאז צראת את העולם ראו עיניך את כל גולמי הדורות הציאים. ועל ספרך כולם יכתבו, וכל יצורי עולם כמוני כמוהם גם כלם צטרם הצראם יחדיו גלויים לפניך. ימים יצרו ולא אחד בהם, כל מעשה האדם ותכליתיהם גלויים לפניך כאילו יולרו צב, אף על פי שלא היה אחד

מכפרת. וגם כאשר 'לא אחד זהם', שלא היה לו אפילו יום אחד בחייו כראוי, יוכל להעלות הכל ביום אחד בשנה. — וכמו כן יש בכל שבוע יום אחד, זה יום השבת, ש'צבת צ'ו ת'שוב, יום של התבוננות על משך ימי השבוע שעברו, ועל הימים הבאים, להעלות הימים שהיו כתוצים בספר, שהיו מיוחדים לה' ולתורתו.

והזוּבָה להציא ביכורים, ומציא וקורא, עושה לעצמו חשבון על טובותיו של מקום, איך הגביהו מצירא עמיקתא, מעבד לפרעה בחומר ובצבנים, עד שנחלו הארץ הקדושה, להיות יושב כל אחד תחת גפנו ותאנתו, ומציא כעת ראשית פרי אדמתו לבית ה'. ורואה כהנים בעבודתם ולויים בדוכנם, ומתעורר מקדושת המקום. — ועל דרך משל, לשבוי שהוציאו המלך מצית האסורים של האויב, ועוד העשירו, והוא בא כעת לפלטין המלך לתת לפניו הודאה ולהכיר לו טובה, בודאי שלבו מלא התרגשות בעת נתינת הודאתו, ומקבל על עצמו להיות נכנע בכל מעשיו תחת המלך.

וילבן המציא ביכורים לבית המלך, ונתן הודאה על מה שעשה

נכתזים. וזהו תלוי בצחירתו של אדם, אם היום הזה שעומד יהיה כתוב עליו שהקדישו לה', לעשות בו רצונו, או ח'ו להיפוך. — ועל זה אנו מתפללים, אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש, שצתי בצית ה' כל ימי חיי (מהלים כו-ד), שיוכל ליישב כל יום מימי חייו שיהיו נרשמים שהם היו בצית ה'. — ודוד המלך ברוב ענותנותו אמר, גלמי ראו עיניך, אתה מכיר אותי משעה שנגלמתני, והטלת עלי תפקיד לפעול לכבודך בימי חיי, ועל ספרך כולם יכתבו, הכל נרשם אצלך בספר כל מעשי יום יום, והתאונן על עצמו, ימים יוצרו ולא אחד זהם, שלא מרגיש בעצמו שמהימים הללו יש לו גם יום אחד, שיוכל לומר שמילא תפקידו כרצון יוצרו.

אמנם זהו רק הכתיב, אבל הקרי הוא, ימים יצרו 'ולו' אחד זהם, גם כאשר יש לו בחייו רק יום אחד בתשובה הוגנת, יוכל באותו יום להעלות כל הימים שעברו, וביום אחד בשנה יכול להפך כל הימים הללו, ולעשות מהימים נורה. ימים יצרו, ולו אחד זהם, וזהו יום הכיפורים, שצתשובה שלימה יוכל לתקן הכל, ותשובה עם יום הכיפורים יחד

כיצד, כאן צעושין לשמה [מעל שמים], כאן צעושין שלא לשמה ע"כ. והיינו שיש השפעה שהוא רק בגדרי הטבע, ורק עד שמים חסדך, והיינו צעושין שלא לשמה, ויש השפעה נמשכת לישראל צלי אמנעים, גם חוץ מגדרי הטבע הארציים, וגדול מעל שמים חסדך, והיינו צעושין לשמה. — ולכן המציא ציכורים וקורא, וזוכה להגיע למדריגה זו, להמשיך היום שעומד צו לשם ה', הגדתי היום לה' אלקיך. על כן הוא עומד ומתפלל אחריו, השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך וגו', שיהיה חסד ה' עם ישראל 'מעל השמים', השפעה גם חוץ מגדרי הטבע, דצעושין לשמה גדול מעל שמים חסדך, והשקיפה ממעון קדשך 'מן השמים' דייקא.

ה' עמו ממלכים ועד הנה, הוא מתחיל באומרו, הגדתי היום לה' אלקיך (מלשון המשכה, כן פירש צרבינו צמ"י), היום הזה אשר זכני ה' אני ממשיכו ומקשרו לה', והיום הזה יכתב בספר שזכיתי לנצל אותו לשם ה', כי מכיר אני מקרב לב החסד הגדול שעשה ה' עמי, ואין אני ח"ו כפוי טובה.

ובסיום הפרשה נאמר השקיפה ממעון קדשך מן השמים, וברך את עמך את ישראל וגו' (כז-טו). ובמדרש תנחומא (תצא א) מבואר דקאי על פרשת הציכורים, והכוונה דאיתא בגמרא (פסחים נ:): רצא רמי, כתיב (תהלים קח-ה) כי גדול מעל שמים חסדך, וכתיב (שם נז-יא) כי גדול עד שמים חסדך, הא

בסעודה שלישית פרשת כי תבא תשס"ט לפ"ק

עוד שייכות לקריאת פרשה זו קודם ראש השנה.

בפרשתנו נאמר מנחת ציעור מעשר, כי תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך וגו' (כז-יב),

אנו קורין תמיד בסוף השנה פרשת תצא, ואמרו חז"ל (מגילה לא:)

עזרא תיקן להם לישראל שיהיו קורין קללות שצמשה תורה קודם ראש השנה. מאי טעמא, אמר רב"ז כדי שתכלה שנה וקללותיה ע"כ. ויש לומר

בסוף, השקיפה ממעון קדשך מן השמים ע"כ. ויש להצין הכוונה, דכיון שאפילו בשעה שאנו עושין צדקה יש לנו בושת פנים ממעשינו, למה בשעת ציעור מעשר אנו צאים צורוע, ואיך ניטל צוה הבושת פנים ממעשינו.

וּנְרָאָה דצסיוס הפרשה נאמר, היום הזה ה' אלקיך מצוך לעשות את החוקים האלה ואת המשפטים, ושמרת ועשית אותם (כו-טו). וצרש"י צת קול מצרכתו, הצאת זיכורים היום תשנה לשנה הצאה (מחומא א) ע"כ. ולכאורה פסוק זה נאמר צפרשת וידוי מעשר, שהוא צחג הפסח של שנה הרביעית משנות המעשר, ואיך שיך לומר אז הצאת זיכורים היום, צעוד שאין זה זמן של הצאת זיכורים.

וּפִירֵשׁ מרן מוהר"י מצעלזא ז"ע, דהנה צדרך כלל כאשר אדם מכין את עצמו לקיים מצוה, הוא מקבל על עצמו לעשות את המצוה צשלמות הראויה, ומתפלל אל השי"ת שיהיה צעזרו שיוכל לקיים את המצוה כראוי, ואחר שסיים לעשות את המצוה, הוא מתצונן צדעתו איך קיים את המצוה, ורואה שלא היה קיומה צאותו אופן שקבל על עצמו לקיימה,

וזה עליו הכתוב לומר עליו וידוי, ואמרת לפני ה' אלקיך צערתי הקודש מן הבית, וגם נתתיו ללוי ולגר ליחוס ולא למנה וגו', לא צברתי ממנותך ולא שכחתי וגו', עשיתי ככל אשר צויתני, השקיפה ממעון קדשך מן השמים וגו', ויש צוה כמה דקדוקים, דלמה קורא זה צלשון וידוי, שמתאים יותר על החוטא ומודה, ולא על מי שאומר עשיתי ככל אשר צויתני. גם להצין אומר, עשיתי 'ככל' אשר צויתני, ולא אמר 'כל' אשר צויתני. — וצרש"י (צראשית יח-טו) כל השקפה צצמקרא לרעה, חוץ מהשקיפה ממעון קדשך, צגדול כח מתנות עניים שהופך מדת הרגז לרחמים ע"כ. ויש להצין דכיון שקיים מצוה ה' כראוי, אין כאן מדת רגז כלל, ולמה לו להתפלל צלשון השקיפה, שיתהפך הרגז לרחמים.

וּבְמִדְרֵשׁ רצה (שמות מא-א) כך פתח רבי תנחומא צר אצא, לך ה' הצדקה ולנו בושת הפנים (דניאל ט-ז), אמר רבי נחמיה אפילו בשעה שאנו עושין את הצדקה, מצייטים אנו את מעשים שלנו ויש לנו בושת פנים. אין לנו שעה שאנו צאין צורוע, אלא בשעה שאנו מוציאין את מעשרותינו שנאמר כי תכלה לעשר וגו', מה כתיב

כאמור, נחשב לו כאילו מקיים עתה
מחדש בשלמות את כל המצוות.

ועל זה בא הצת קול ומזכרתו,
הצת זיכורים היום דייקא,
שהקצ"ה מנרף אף המחשבה של היום,
להזכורים שהצת בזמנו, ונחשב לו
כאילו היום נשלם המצוה, והצת
זיכורים היום. והצת קול הוא מגלה
לנו, שאף על פי שקיים אדם מצוה
מכזר ועבר זמנה, צידו להשלים אותה
ולתקנה למפרע על ידי שצירת הלצ
והשתוקקות והגעגועים לקיים אותה
כראוי. — אמנם הצת קול ומזכרתו,
חשנה לשנה הצאה, שיטנה הצת
הזיכורים בשנה הצאה, שיזכה מיד
בחלה לקיים את כל המצוות כראוי,
ולא ינטרף לתקן אותה למפרע
ודפח"ח וש"י.

ובזה יוצן גם ענין הוידוי שיט
בציעור מעשר, כי צאת
בחינויות מעשה המצוה כל ישראל
שוין, והפחות שביראל לזבש וקושר
תפלין בכל יום כמו משה רבינו. ועל
דרך זה התפלה, כל אחד אומר אותן
התיבות והזכרות, אבל בפינויות של
המצוות הם רחוקים זה מזה כרחוק
מזרח ממערב. כי רחמנא לזא צעי,

אלא היה צריך להיות במדרגה יותר
נעלית, ציותר יראת הצורה ואהבת
הצורה, וציותר שלמות צפרטי ודקדוקי
המצוה וכונותיה, והוא משתוקק
ומתגעגע מתי תבוא שוב המצוה לידו
ויקיים אותה באופן יותר נעלה,
ומחשבה טובה זו והשתוקקות
וגעגועים הללו מנרף הקצ"ה למעשה
(קידושין מ.), ונחשב לו כאילו מקיים
עתה את המצוה מחדש בשלמות
הראויה.

והנה מצות ציעור וידוי מעשרות
בסיום השנה השלישית של
שנות המעשר, מורה שכל המתנות של
שלוש שנות המעשרות הן המשך אחד,
ולכן בחלת שלש השנים, מתפלל כל
אחד אל השי"ת שיזכה לקיים את כל
המצוות של שלש שנות המעשרות
בשלמות הראויה, ואחר קיום כל
המצוות במשך שלש השנים, כשהוא
מתודה לפני ה', הוא מתבונן בדעתו
באיזה אופן קיים את כל המצוות
שצבול שדהו, ולצו נשבר בקרצו על
שלא היו ציותר שלמות, והוא משתוקק
ומתגעגע מאד שיצואו שוב מצוות אלו
לידו ויוכל לקיים אותן כראוי, וכיון
שהקצ"ה מנרף מחשבה טובה זו
והשתוקקות וגעגועים אלו למעשה,

גדול מתנת עניים שהופך מדת הדין לרחמים, והשקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל. — ועל זה באה הבת קול ומצרכתו, הבאת זיכורים היום, אבל זה היה צלי שלימות צפנימיותו, תשנה לשנה הבאה, שיהיה שינוי לטובה לשנה הבאה, שגם הפנימיות תהיה כולו קודש לה'.

וְלִפְיֵי מַה שֶׁנִּבְחָר לְעֵיל, שְׂצִיד הָאֵדָם לְהַשְׁלִים וּלְתַקֵּן מַעֲשֵׂה הַמִּצְוָה שֶׁלֹּא הָיָה כְּרָאוּי, וּבְשִׁצִירוֹת הַלֵּב וְחֻרְטָה וְהַכְנָעָה וְהַשְׁתַּוְקָקוֹת לְחֹזֵר וּלְעֹשֵׂתוֹ כְּרָאוּי, מִתְקַן לְמַפְרַע הַמִּצְוָה שֶׁעָשָׂה, וּמַחֲשֵׁבָה טוֹבָה הַהוּא שֶׁיֵּשׁ לוֹ כַּעֵת מִצְרָף לְהַמְעֵשֶׂה שֶׁעָבַר. הִיא נִרְאֶה לְבָאֵר צוּה הַמִּשְׁנָה (יּוֹמָא פּוּה:) אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא אֲשֶׁרִיכֶם יִשְׂרָאֵל לְפָנֵי מִי אָתָּם מִיִּטְהַרִין וּמִי מִטְהַר אֲתָכֶם, אֲצִיכֶם שְׂבַשְׂמִים וְכוּ'. וְאָמַר (יְרֵמִיָּה י"ג) מִקּוֹה יִשְׂרָאֵל ה', מַה מִּקּוֹה מִטְהַר אֶת הַטְּמֵאִים, אֲף הַקִּצְבָּה מִטְהַר אֶת יִשְׂרָאֵל ע"כ. וּלְכַאֲרֵה טְהַרְתֶּם שֶׁל הַקִּצְבָּה עֲדִיפָא מֵהַמִּקּוֹה, וְיוֹתֵר יוֹצֵדֵק לְדַמּוֹת מֵהַקִּצְבָּה מִטְהַר אֶת יִשְׂרָאֵל כִּךְ מִקּוֹה מִטְהַר, וְלֹא לְהִיפּוֹךְ.

וַיֵּשׁ לֹאמַר דַּהֲנָה הֲרַהֲקֵי מוֹהַרִי ד' מִבְּעֻלֹא ז"ע, הוֹסִיף מִקּוֹר

וַיִּקַּר חֲשִׁיבוֹת שֶׁל הַמִּצְוָה הוּא כְּאִשֶּׁר נַעֲשֶׂה צְרַעְתָּא לְלִבָּא, וּמִצְוָה לְלֹא צִדְחִילוֹ וְרַחֲמֵי לֹא פְרַחִית לְעֵילָא, וְזֶהוּ עִיקְרוֹ שֶׁל מִצְוָה הַהִשְׁתַּוְקָקוֹת וְהַשְׁמַחָה צְעֻדָת ה', וְכִמּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר צְפַרְשְׁתָּנוּ, תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עֲבַדְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ צְשַׁמְחָה וּצְטוּב לִבְבִי (כח-מו). וּמוֹעֲטִים הֵמָּה הַצְּדִיקִים שְׁעוֹשִׂים הַמִּצְוֹת צְפִימִיּוֹת הַלֵּב כְּרָאוּי, וְכִמּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאִהְבַת אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְבְּךָ וּגְו', וְלַעֲבֹדוֹ בְּכָל לִבְבְּכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם.

וַיֵּלֶךְ כֵּן בְּשַׁעַת הַצִּיעוֹר, אַחֲרֵי שֶׁגִּמַּר לְקִיִּים מִצְוֵי הַמוֹטְלוֹת עֲלִיו, הוּא מִתּוֹדָה וְאָמַר, הֵן אֲמַת שְׂבַפּוֹעַל עֲשִׂיתִי הַכֹּל כְּהוֹגֵן, צַעֲרַתִּי הַקִּדְשׁ מִן הַצִּיֹּת, לֹא אֲכַלְתִּי צְאוּנִי מִמֶּנּוּ וְכוּ', לֹא עֲבַרְתִּי מִמִּצְוֹתֶיךָ וְלֹא שְׁכַחְתִּי, מִכֹּל מִקּוֹם לֹא יֵרַחְתִּי יְדֵי חוֹבְתִי, כִּי עֲשִׂיתִי רַק 'כְּכֹל' אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי, בְּכ"ף הַדְּמִיוֹן, שְׂדוּמָה מִבְּחוּץ לְאֲשֶׁר צִוִּיתָנִי, כִּי צְחִינִיּוֹת הַכֹּל נִרְאֶה טוֹב, אֲבָל לְאֲמִיתוֹ לֹא עֲשִׂיתִי 'כְּכֹל' אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי, אֲלֵא 'כְּכֹל', דוּמָה לְאֲשֶׁר צִוִּיתָנִי, כִּי הַפְּנִימִיּוֹת הִיָּה רִיק מֵהַהֲבָה וִירָאָה וְהַשְׁמַחָה שֶׁל מִצְוָה, וְצִלֵי שׁוֹם פְּנִיּוֹת. וְצִאֲמַת מִן הַרְאוּי הִיָּה שְׂמַדַת הַדִּין יִשְׂרָה עֲלִיו, תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עֲבַדְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ צְשַׁמְחָה וּצְטוּב לִבְבִי, אֲבָל

נחשז כדצר שלם. וכמו צמקיה, שגם אחר הטצילה שלא נטהר לתרומה וקודש, יוכל צמחשצה אחת להעלות הטצילה ההוא גם לתרומה וקודש. וזהו מה מקוה מטהר את הטמאים, שיכולים להעלות המעשה שעבר צמחשצה טובה אחר זה, כן הקצ"ה מטהר את ישראל, שיש ציד האדם לתקן הכל, ולהעלות גם המעשים שלא היו כהוגן, להיות נחשז כאלו עשאו צשלימות, שהמחשצה טובה מצרפה למעשה הקודמת.

וזדו שדרשו צמדרש, לך ה' הצדקה ולנו צושת הפנים, אפילו צשעה שאנו עושין את הצדקה, מה שזדק צעיני ה' לעשות, מכל מקום כאשר מצטיין אנו צמעשינו, איך הוא האהבה והיראה וההשתוקקות והשמחה, יש לנו צושת פני"ם (מהפנימיות של המצוה), כי המה רק כגוף צלי נשמה וחיות. אמנם צשעה שאנו מוציאין את מעשרותינו, שהצת קול מצרכתו הצאת ציכורים היום, שמחשצה של חרטה וצצירת לצ ציחד עם הקצלה על להצא, מעלה ומתקן המצוה שעצרה, וציוס שמתודה על המתנות כהונה, צת קול מצרות הצאת ציכורים היום, אז אנו צצוע על הצדקה שאנו עושין,

לדברי אציו הנ"ל, מהא דאיתא צמשנה (חגיגה יח:) טצל לחולין [נחכויין לטכול לשם חולין], הוחזק לחולין [הוחזק לשון כונה, כלומר נחכויין להעמיד גופו צחצקת טהור לחולין], אסור למעשר. טצל למעשר, הוחזק למעשר, אסור לתרומה. טצל לתרומה, הוחזק לתרומה, אסור לקודש וכו', ואיתא צגמרא (שם יט.) עודהו רגלו אחת צמים, הוחזק לדצר קל מחזיק עצמו לדצר חמור [מחזיק עצמו צטצילה שטצל כצר, לכל מה שירצה]. עלה, שוצ אינו מחזיק, והיינו שכל עוד רגלו אחת צמים, יכול האדם לתקן למפרע את כוונת הטצילה שקודם לכן. ומכאן שכל זמן שעדיין לא קילק האדם את עצמו לגמרי מהמצוה, צידו לתקן למפרע את מחשצת המצוה אף על פי שכצר נעשתה המצוה. וכמו כן צסוף השנה, כל עוד שלא עצרה השנה לגמרי, יכולים לתקן למפרע את המצוות של כל השנה, שיהא נחשז לו כאילו נעשו צכונה שלמה כראוי ודפח"ח.

וזדו שאמר אשריכם ישראל, שזיכה אותנו ה', שגם אחר שקיים מצות ה', יכול הוא צמחשצה טהורה להעלות ולתקן המעשה שעבר, שיהיה

ובזיכורים הקודמים לכל ראשית, ולקחת מראשית פרי האדמה.

ובערבי נחל (פ' בראשית דרוש כ) כתב לבאר בזה, ויהי מקץ ימים ויבא קין כו', וישע ה' אל הצל כו'. נריך לדקדק מה טעם יקובל הצל ולא קין, מאחר ששניהם השוו בהצאת המנחה, וכל אחד הקריב ממה שהיה לו. גם נריך לדקדק מהו מקץ ימים, כי לא ידענו לאיזה גבול חוזר קץ זה, ולמה לנו לידע אימתי היה.

אך הענין הוא, כי קין הורה פחיתות חפצו אליו יתברך, במה שלא נודרו להקדים מיד בראשית פרי אדמתו טרם שיתהנה הוא מהם, אלא ויהי מקץ ימים, אחר זמן רב, שכבר נתרצו הפירות על פני חוונות, והוא מלא כריסו עד שכמעט קץ בהם. וזהו מקץ ימים אז נזכר להציא לה' מנחה מפרי האדמה ממה שנודמן לידו, שאפילו עתה לא השתדל להציא מן המשובח והמוצח שצפירות, אלא סתם מפרי האדמה איך שיהיה. אצל הצל כשהציא היה מהצבורות מהפרי הראשון שנולד מן זאנו יחדו לו ית', וגם צחר מחלציהן היותר טובים שבהם, ולפיכך שעה אל הצל ולא אל קין, כי המחוייב הוא שהראשית מהכל יהיה שלו יתב',

כי מחשבה טובה מעלה את המנחות שעשינו לשלימותם, וגלוי וידוע לפניך שרצונו לעשות רצונך.

ולבן קורין פרשה זו תמיד בסוף השנה, צימי התשובה של חדש אלול, לעורר את האדם על גודל המעלה של ההכנעה וכאז הלצ על המנחות שעשה, שבעודו עומד צתוך השנה יוכל להעלות כל המנחות שעשה במשך ימי השנה, וכמו הטובל במקוה ועודו רגליו צתוך המים, שיוכל לתקן הכל במחשבה טובה.

וייש לומר עוד בטעם שקורין פרשה זו בסוף השנה, כי הנה מנחות זיכורים בא להורות, שיקדש האדם הראשית של כל דבר לה', שהתחלה יהיה מיוחד לה', ואז גופא צתר רישא גריר. ומצינו כזה צבני חיי ומזוני, דצבני יש לקדש הצבורות, כי לי כל צבור (במדבר ג-ג). וצחיי, שנות הצבורות יהיו מוקדשים לה', ודרשו חז"ל (עבודה זרה יט.) אשרי איש (תהלים קיז-א), ולא אשרי אשה, אלא אשרי מי שעושה תשובה כשהוא איש, דהיינו צבורותו כשהוא איש. ובמזוני, הקפיד ה' על ראשית דגןך (דברים יח-ד), וראשית עריסותיכם (במדבר טו-כא), וראשית גו לאנך (דברים שס),

היום' לקדש ראשית פרי אדמתך, תלמוד ו'תשנה' מזה מוסר השכל, 'לשנה הבאה', על הנוגע לשנה הבאה, לקדש גם ראשית השנה, שצוה יהיה תלוי כל השנה.

אמונם לא קורין זאת סמוך לראש השנה, אלא באמצע חדש אלול, כי אי אפשר לעמוד בקדושה בימי ראשית השנה בלי הכנה מקודם, וכמו שרואין בפועל כי מי שלא הכין עצמו כראוי, עומד אדיש וקר בלי הרגש וחיות, גם בהימים הנעלים הללו. והוא כמו שפירש בדברי יחזקאל, לולא האמנתי לראות בטוב ה' בארץ חיים (תהלים כז-יג), לולא אותיות אלול, כי באלול האדם אומן ומחנך עצמו (מלשון ויהי אומן את הדסה), שיוכל לראות בטוב ה' בהימים הנוראים הבאים אחריו, לדוד ה' אורי, אורי בראש השנה וישעי ציוס הכיפורים (ויק' כד-ד). ולכן קורין פרשה זו עוד בחדש אלול, לתלמוד מפרשת הביכורים לקדש ראשית השנה, וזה לא יתכן אלא בהכנה מקדם מימי חדש אלול.

ובתב בספר תורת אבות, שהרה"ק רבי יחיאל ממוש זצ"ל, היה אומר, הלכה פסוקה מהס"ק מלעכוויטש זי"ע, אלול איז דער אנהייב יאהר

אחרי היותו ית"ש ראשית כל ראשית (צינה לעמים דרוש ד') ע"כ.

ובמו כן מצוהר בספרי קודש, לקדש בכל יום הראשית, שהמחשבה ודיבור ומעשה הראשונה יהיו בענייני עבודת ה', שהדיבור הראשון הוא מודה אני, ומעשה הראשונה נטילת ידים והתפלה שאחריה, ואסור לעשות חפציו קודם שיתפלל (ברכות יד.). — וכמו כן ראשית השנה חדש תשרי, הוא ירח האיתנים, דתקיפי צמנות (ר"ה יא.), שהחודש הראשון שבשנה תהא עמוסה צמנות ומעשים טובים. ומכל שכן ראשית השנה ממשי, שני ימי ראש השנה, והעשרת ימי תשובה הבאים אחריו, שמדקדקין להיות נוהר בהם גם ממה שלא מקפידין בשאר ימות השנה, וכמו פת פלטר (עיין ש"ע א"ח סימן תרג).

ולכן קורין תמיד בסוף השנה פרשת ביכורים, לתלמוד ממנו מוסר השכל, שכמו שצוה ה' לקדש ראשית פרי האדמה, על אחת כמה וכמה שיש להאדם לקדש ראשית השנה, אשר צוה יהיה תלוי קדושת כל השנה שלאחרייו. - ולכן אחר שהציא ביכורים, בא בת קול ומזכרתו, 'הבאת ביכורים

עכל"ק. וזודאי שהכוונה הוא שהגם שראש השנה הוא התחלת השנה, מכל מקום הראש השנה של האדם תלוי איך היה האלול שלו, וממילא הוא האלול התחלת השנה, דצלי האלול מפסיד גם ראשית השנה.

בן יתן ה' שנוכל להקדיש ראשית השנה כראוי, ולתקן את כל מעשה השנה שעברה בחטטה ושצירת לב, ונוכה לכתיבה וחסומה טובה בכל מיילי דמיטב, ושנת גאולה וישועה בצבאת צן דוד צמהרה דידן.

פרקי אבות פרשת נצבים - וילך תשס"ט לפ"ק

דמנינו צמלחמת מדין שצאו ואמרו למשה, עצדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה אשר צדינו ולא נפקד ממנו איש ונקרב את קרבן ה' (צמדצר לא-מט). וצגמרא (שבת סד). לא נפקד ממנו איש, לעצירה, אמר להם משה אם כן קרבן זה למה, אמרו לו אם מידי עצירה ילאנו מידי הרהור לא ילאנו ע"כ. ולכאורה מה ראו להמתין עד כה צהקרבצ קרבן זה, ולא הקריצוהו מיד כשצאו מן המלחמה.

וביאר החידושי הר"מ ז"ל, דמתחלה צצורים היו כי הרהור גרידא צלי מעשה עצירה אין צו כלום ואינו טעון כפרה, אך כיון ששמעו מצות הגעלת כלים, שאף על פי שהכלי טהור כולו ואין צו שום איסור, בכל

במשנה (אבות ו-ה) רבי מאיר אומר כל הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה וכו', ומכשרתו להיות צדיק חסיד ישר וגאמן, ומרחקתו מן החטא ומקרבתו לידי זכות. ויש להצין הלשון 'ומכשרתו'. וגם מה שאמר אחר שזכה להיות צדיק וחסיד, שמרחקתו מן החטא ומקרבתו לידי זכות, שלכאורה זהו מעלה פחותה מצדיק וחסיד וישר.

וצראה, כי כח לימוד התורה גדולה מאד לשמור את האדם מן החטא, וצראתי יצר הרע צראתי לו תורה תצלין. ואורייתא מודעת ליה חוציה כאימא דמודעת חוציה לצרה, ולכן התורה מכשרתו להיות צדיק חסיד ישר וגאמן. אמנם יש צוה עוד,

זוכה להיות נדיק וחסיד. וזהו הענין שהרשעים יורדין לגיהנם של אש (שמור נא-ה), לזכך ולטהר את גופם מהחטא הנדבק בעלמותם.

ואמור שוב, ומרחקתו מן החטא ומקרבתו לידי זכות, כי אורייתא מודעת ליה חוביה, והמאור שבה מחזירו למוטב, שישוב על עונותיו של ימי הנעורים, מקודם שזכה ללמוד תורה לשמה, והתורה הקדושה מקרבתו לה', עד שזכה לשוב על החטאות נעורים מתוך אהבה לצוראו וקונו. אשר על תשובה כזו אמרו חז"ל (יומא פו.) דהעושה תשובה מאהבה זדונות נעשו לו כזכות. ועל כן אמר שמרחקתו מן החטאים שהיו לו מימי קדם, ולא רק שנמחלו לו העונות אלא מקרבתו לידי זכות, שהזדונות הללו נעשו לזכות.

והנה האש שונה משאר הד' יסודות, שהאש הנוגע בכל דבר, מהפך ועושה גם אותו הדבר לאש. וכגון אש הנאחז בעץ נעשה ממנו גחלת, וכמו כן המתכת מתהפכת לגחלת. וזהו כח התורה שנמשלה לאש, שמהפך הלומד תורה לאש, וכמאמרם תלמידי חכמים כל גופן אש (חגיגה כ.), ואורייתא קא

זאת יש להגעילו כדי להפקיע את טעם האיסור הספוג צדפנותיו, למדו מזה כי גם הרהור עצירה, אף שהוא נבלע באדם פנימה ואין צו ממשי, איסור הוא, וחייב אדם להיטהר ממנו כשם שיש לטהר את הכלי מטעמו של האיסור, אם טעם כעיקר, הרי ממילא מחשבה כמעשה, והיא טעונה כפרה ע"כ.

ודבר זה הוא בכל חטא, אשר חוץ מהעצירה צפועל, נבלע הטומאה בהרהורו וצחזיון עיניו, וגם כאשר רוחן עלמו מן החטא, נשאר ספוג בתוך תוכו מטומאת ופגם החטא, וכדרך הכלי שבלוע בתוכו טעם האיסור גם כאשר רחן אותו היטב מהאיסור. — ומהו העצה להכשירו, כל דבר אשר יבא באש תעצירו באש (במדבר לא-כג), כח האש מפליט כל הבליעות שבתוכו. וזאת היא כח התורה שנמשלה לאש, וכמו שנאמר הלא כה דברי כאש (ירמיה כג-כט), קדושת התורה מפליט גם הפגם והטומאה של החטא שנבלע תוך תוכו. ולכן אמרו שהלומד תורה לשמה, 'מכשרתו', היא מכשיר את גופו לפלוט מה שספוג צדפנותיו, אשר מידי הרהור לא ילאנו, וזוה

תרופה יותר צדוקה מתורה וקריאת שמע, למה לא יתחיל תיכף צו, ואז ינצח צודאי את יצרו. אך הענין הוא, כי עיקר עבודת ה' נריכה להיות מתוך שמחה וטוב לבב, והזכרת יום המיתה מביאה עצבון ודכאון, ולכן יש להתחיל מתחלה בתורה, פקודי ה' ישרים משמחי לב, וצקריאת שמע, דציקות ציחוד ה', ואם כל זה לא הועיל, אז אין צרירה, ויזכיר לו יום המיתה.

וְלִבְנֵי כאשר צא הכתוב לעורר על התשובה, שירגז את היצר טוב על היצר הרע, אשר יש על זה שלש ענות וכו"ל, ועל זה אמר, לא מעבר 'ליס' הוא, ר"ת יזכיר ל'ו יום מיתה, שלא יתחיל בתרופה זו, אלא קרוב אליך הדבר מאד, צפיק ובלצבן לעשותו, לקיים זאת על ידי תורה וקריאת שמע, כי תורה נרמו 'בלצבן' כמו שדרשו שם אמרו בלצבכס על תורה, 'וצפיק' רומז על קריאת שמע שמלותו צשינון צפה, וצזה תזכה לנצח את היצר, כי התורה מכשרתו להיות נדיק וחסידי, ומרחקתו מן החטא ומקרבתו לידי זכות.

אמנם צעיקרי הדצרים שאמרה תורה על מלות תשובה, כי המלוה

מרתחא ליה (מענית ד). וכמו כן כאשר אדם חוטא ועושה עצירה, ושז מהרהר באותו חטא ועושה עליה תשובה, הרי מלות התשובה מהפך את החטא למלוא, דוגמת האש שמהפכו למינו. ולכן הלומד תורה לשמה, מקרבתו לידי זכות, שהחטא עצמו נעשה זכות.

ובפרשתנו נאמרה פרשת התשובה, כי המלוה הואת אשר אנכי מצוך היום לא נפלאת הוא ממך ולא רחוקה הוא, לא צשמים הוא וגו', ולא מעבר לים הוא וגו' (ל-יב). ולכאורה איזה הוי אמינא היה לומר, שצבצר הים התשובה קרובה יותר משאר מקום. אך יש לרמז צזה, כי אמרו חז"ל (צרכות ה). לעולם ירגז אדם יצר טוב על יצר הרע [שיעשה מלחמה עם יצר הרע] שנאמר (תהלים ד-ה) רגזו ואל תחטאו, אם נצחו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה שנאמר אמרו בלצבכס, אם נצחו מוטב ואם לאו יקרא קריאת שמע שנאמר על משכבכס, אם נצחו מוטב ואם לאו יזכור לו יום המיתה שנאמר ודומו סלה [יום הדומיה הוא יום המות, שהוא דומיה עולמית] ע"כ.

וביאר המפרשים, דלכאורה כיון דיזכיר לו יום המיתה היא

שכאשר האדם מעלה על לבו כי ימי שנותיו ע' שנה, והיצר הרע אורז לו, והוא צריך להלחם תמיד נגדו, וחושב בלבו שזהו דבר שאי אפשר להלחם כל כך זמן רב, ולהגלגל מיד היצר הרע כצבי מיד וכו' (משלי ו-ה), וזהו עצמו פיתוי היצר הרע ומחשבותיו, שעל ידי זה בא לו כבידות ועללות.

ואמנם הענה היעוזה לאדם לדחות עללות זה מלבו, הוא כי יום אתמול כבר הלך לו ואיננו, ויום מחר אין האדם בטוח בחייו, וכמאמר בן סירא (יצמות סג): אל תזר ליום מחר, כי לא תדע מה יולד יום, מחר יבוא ואיננו, ונמצא דואג על עולם שאינו שלו. נמצא לפי זה, אין עיקר מלחמתו נגד היצר הרע רק יום אחד, לכן יתנהג כך האדם, שמיד בהקיצו משנתו יחשוב שנעשה צריה חדשה, וצריך אני היום הזה לעבוד את ה' ולהשמר מיצר הרע, ואין זה דבר כבד לאדם להשגיח על מעשיו ועל עניניו יום אחד, ועל ידי זה יזרזו היטב צעודת השי"ת מאחר שאינו רק יום אחד, ויהיה כזה יום מחר, בהקיצו משנתו יחשוב גם כן כן, וזוהי לא ימצא כבידות ועללות, וכל ימיו אינו עובד להשי"ת רק יום אחד. וזה שאמר, אני

הזאת אשר אנכי מנוך היום, לא נפלת הוא ממך, ולא רחוקה הוא וגו', כי קרוב אליך הדבר מאד וגו', לכאורה יש להבין, דהא באמת מנחת התשובה לא קל הוא, קצלה על להבא עד שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישב לזה החטא לעולם (רמב"ם ה' תשובה ז-ז), ואיך אמר כי קרוב אליך הדבר מאד. וגם יש להבין אריכות הלשון, כי המנחה הזאת אשר אנכי מנוך 'היום', דלכאורה תיבת היום נראה כמיותר.

וייש לומר דהנה לעיל צפרשה נאמר, היום הזה ה' אלקיך מנוך לעשות את החוקים האלה ואת המשפטים, ושמרת ועשית אותם בכל לבבך ובכל נפשך (כו-טו). וברש"י היום הזה, בכל יום יהיו צעייך כחדשים, כאלו זו ציוס נטויות עליהם (תנחומא א) ע"כ. וחזן מפירושו הפשוט, שיעשה מנחת ה' בחשק כמו העוסק בדבר חדש, יש לומר כזה עוד, על פי מה שכתב בערבי נחל (פ' בראשית דרוש כג) לבאר הכתוב (ישעיה נח-ג) ואותי יום יום ידרושון, כי כתבו בספרי מוסר ענה יעוזה לאדם להקל מעליו עבודת השי"ת נגד היצר הרע אשר הוא גורם לו כבידות ועללות, והוא

'שוב' זכוונה זו שאתה עומד 'יום אחד לפני מיתתך', ואין הקבלה על להבא יותר מעל יום אחד, וזה קל לקיים. והיינו דכמו שציוס המיתה אין לפניו עוד רק יום אחד, היום שעומד בו, כן יהיה הקבלה תמיד רק על יום אחד. והקצ"ה מרצה מחילה לחטאים וסליחה לפושעים, ומקבל התשובה יום יום לאט לאט.

ואבור הכתוב, ואתם הדבקים בזה' אלקיכם חיים כולכם היום (דברים ד-ד). ופירש הרה"ק רבי חנוך העניך מאלכסנדר ז"ע, כי אתם הרוצים להיות דבוקים בזה' אלקיכם, אלא שהינר הרע מפנה את לבכם מעבודת השם, הרי הענה היעולה לך, כי תשיבו לינר הרע ותאמרו לו ש'חיים כולכם היום', רק היום זלכז חיים אתם, שכן יתכן היום כאן ומחר בקצר, ועל כן צרונכם לעבוד את ה' רק היום הזה זלכז. וכך תאמרו לו גם מחר, וכן הלאה ודפת"ח.

והוא מוסר השכל להאדם, כאשר קשה לפניו להאריך צעודה זלכז זו תפלה, כל ימיו, אצל תפלות יום אחת לא כזד כל כך, ומכל שכן כאשר הוא יום האחרון שלו. וכן

נותן לכס ענה יעולה, ואותי יום יום ידרושון, שזל יחשוב זלכזו איך הרצה שנים יוכל לעבוד את ה' ולהשמר מהינר הרע, אלא יעבוד אותו יום יום וכאמור ע"כ.

ובזה יש לזכר מאמרם, רבי אליעזר אומר (אבות ז-ז) שוב יום אחד לפני מיתתך, ולכאורה יש להזין, דמשמע לכאורה דעיקר האזהרה להאדם הוא, שימות מתוך תשובה. ובאמת אין זה עבודת האדם למות מתוך תשובה, אלא לחיות בתשובה, והמאחר לשוב עד לפני מיתתו, חיסר כל ימיו מעבודת ה', ולא מילא תפקידו, אם כי יקובל תשובתו. אך הזכוונה הוא, כי אם יאמר האדם שקשה עליו עולה של תשובה, שעיקרו הוא קבלה על להבא, איך יוכל לעמוד בתשובתו ימים ושנים רבות. וכיון שזלאו הכי לא יוכל לעמוד בו, הוא מתרשל מתשובה. על זה זא התנא ליתן לו ענה הוגנת, ואומר לו הלא אין אתה זטוח בחיך, ויתכן שאתה דואג על עולם שאינו שלך, כי לא תדע מה יולד יום. יש לפניך רק היום הזה שאתה חי, ויום אחד לא קשה להאדם להשיגח על מעשיו שיהיו כרצון ה'. וכאשר אתה שז בתשובה,

ולכן נאמר צמנות התשובה, שלא יתשל האדם עצמו מלשוב, כי יאמר שכד עולה של תשובה, לקבל עצמו קבלה על כל ימי חייו, על כן אמר הכתוב, כי המצוה הזאת אשר אנכי מנוך 'היום', תחשוב שאין לפניך רק יום אחד, ולקבל על עצמו עבודת ה' על יום אחד לבד, לא כבד על האדם, וממילא המצוה הזאת לא נפלאה הוא ממך, אלא קרוב הדבר מאד צפיק ובלצבן לעשותו. — וזה שאמרו חז"ל אין ועמה אלא תשובה (צ"ר כ"א-ו), כי הרוצה לשוב ולקבל על עצמו עול תורה, לא יציט על השנים הבאים שהוא נריך לשנות בהם דרכו, אלא יסתכל רק על הזמן שעומד בו 'עמה', היום לחוד הוא רוצה להיות מקודש לה', וזה יוקל עליו עולה של תשובה.

ובזה יש לבאר צפרשת הציבורים, שאמר הכתוב, ואמרת אליו הגדתי היום לה' אלקיך כי באתי אל הארץ וגו' (כ"ג), אשר לכאורה יש בזה יתור וכפל לשון. גם מה שאומר 'הגדתי' הוא לשון עבר, והוא ליה למימר אני מגיד היום וגו'. אך המציא ראשית פרי אדמתו לצית ה', התאנה שזיכרה אשר עוודו ככפו

צתורה, אם אי אפשר לקבל עול תורה בכל יום, אצל יום אחד לקבוע שעה או שנים לתורה, יוכל לעמוד בו. וכמו כן צדקה, צדאי קשה לאדם ליתן ממונו לאחרים, אצל אם מסתכל רק על היום הזה, ולא יעשה חשבונות על להבא, ואולי זהו יומו האחרון, צדאי היה נתן בשמחה וטוב לבב.

ודחו שאמר הכתוב, 'היום הזה' ה' אלקיך מנוך לעשות את החוקים האלה ואת המשפטים, תסתכל תמיד כי יש לפניך רק היום הזה, העבר אין והעתיד עדיין, ויום אחד להקדיש עבור ה' לא קשה, כי איך בטוח בחיך שיתן לך ה' עוד יום. הלא כל לילה אתה חוזר ונתן נשמתך חזרה ציד ה', צידך אפקיד רוחי פדיתה אותי א-ל-אמת, וה' עושה עמך חסד שנתן לך חיים על עוד יום אחד. וצוקר השכם אתה אומר, מודה אני לפניך מלך חי וקיים שהחזרת צי נשמתך, ואם כן אין לפניך רק היום הזה. וזהו שהוסיפו חז"ל בכל יום יהיו צעיניך כחדשים, שכל יום יהיה לך כיום חדש, שאין לך אלא אותו יום, ואם יוסיף ה' לך חיים, יהיה לך עוד יום חדש, ואז תוכל לשמור ולקיים מצות ה' כראוי.

יכלענה, הוא מציא הראשית לה', ומכיר טובה להצורא שנתנה לו, ואינו כפוי טובה לה', ומתוך שמחה וטוב לבב הוא מקדישו ומציאו לכהנים, ואין מציאין וקורין אלא בזמן שמחה. ולכן בראשית דבריו הוא אומר, איך הגעתי לזה להיות מציא וקורא בשמחה, ואמר הגדתי היום לה' אלקיך, בלשון עבר, תמיד הגדתי לה', שאין לפני רק 'היום', ותו לא, ומי שחי תמיד במחשבה זו, שאין לפניו רק יום זה, מציא וקורא בשמחה, ואינו דואג דאגת מחר, והוא שמח בכל הטוב אשר נתן לו ה'.

ובאבות זכח האדם בדיבור חדא להעביר כל גזירות רעות,

וכמאמרם (שבת קי"ט). כל העונה יהא שמייה רבא מצרך בכל כחו קורעין לו גזר דינו וכו', ואפילו יש בו שמץ של עבודה זרה מוחלים לו ע"ש. וזרש"י פירש בכל כחו, בכל כוונתו. וזתוס' פירשו שעונה בקול רם ע"ש. ועל כל פנים צימים הללו ימי הדין, צודאי שמן הראוי לכל אחד להזהר בזה, ולכתחלה ישתדל לקיים שני הפירושים, בקול רם ובכל כוונתו. ועל כל פנים באחד מהפירושים הללו. ויתן ה' שזוכה לכתיבה וחתימה טובה ושנת גאולה וישועה צ"א.

גם ראש השנה איקרי 'היום' (זוה"ק ח"ג רל"ב), כי הוא התחלת העשרת ימי תשובה, וזאת היא עבודתו להסתכל על היום שעומד בו, לתקן עניו שיהיו מעשיו רצויים. ואנו נכנסים כעת להימים הנוראים, אשר עליהם נאמר דרשו ה' בהמלאו קראוהו בהיותו קרוב. ויכולים לפיכך את ה' בדיבור פה בעלמא כאשר שופך שיחתו לפניו. - ויש להרבות בהם בתפלה על כל צרכי השנה הבעל"ט, אשר כל מזונותיו של אדם קצוצים לו מראש השנה.

והעביר כל גזירות רעות, וכמאמרם (שבת קי"ט). כל העונה יהא שמייה רבא מצרך בכל כחו קורעין לו גזר דינו וכו', ואפילו יש בו שמץ של עבודה זרה מוחלים לו ע"ש. וזרש"י פירש בכל כחו, בכל כוונתו. וזתוס' פירשו שעונה בקול רם ע"ש. ועל כל פנים צימים הללו ימי הדין, צודאי שמן הראוי לכל אחד להזהר בזה, ולכתחלה ישתדל לקיים שני הפירושים, בקול רם ובכל כוונתו. ועל כל פנים באחד מהפירושים הללו. ויתן ה' שזוכה לכתיבה וחתימה טובה ושנת גאולה וישועה צ"א.

במעודה שלישית פרישת נצבים - וילך תשם"ט לפ"ק

הוא על שעות הללו שהיה יכול לנצל
צמנות ומעשים טובים לעשות נחת
רוח לקונו. אך יש לומר עוד, דאיתא
בגמרא (שבת נד:) כל מי שאפשר
למחות צאנשי ציתו ולא מיחה, נתפס
על אנשי ציתו [נענש על עצירות
שצידו], צאנשי עירו נתפס על אנשי
עירו, בכל העולם כולו [כגון מלך
וגשיתא שאפשר לו למחות, שיראין
מפניו ומקיימין דצריו], נתפס על כל
העולם כולו. אמר רב פפא והני דצי
ריש גלותא נתפסים על כולי עלמא
ע"כ. הרי לנו כי כל אב השורר
בציתו, יש לו אחריות על כל בני
ציתו, ונתפס עליהם, וכל רב צעירו
נתפס על אנשי עירו צמה שצידו
למחות. וכאשר עומד צמשפט, מתחלה
הוא נידון על מעשי עצמו, והיינו דין.
ושוב עושין חשבון, כמה הם מספר
האנשים שהיה צידו למחות עליהם,
וגם על זה יעמיד צמשפט.

ודבר זה הוא מכה הערבות שיש
בישראל, שנכנסו על זה בצרית
ה' אלקיך וצאלתו, שיהיה נתפס אחד
על חצירו. ואמר הכתוב, ארור אשר
לא יקים את דברי התורה הזאת

אתם נצבים היום כולכם לפני ה'
אלקיכם, ראשיכם שבטיכם
זקניכם ושוטריכם כל איש ישראל,
טפכם נשיכם וגו', לעברך בצרית ה'
אלקיך וגו', למען הקים אותך היום
לו לעם והוא יהיה לך לאלקים כאשר
דבר לך (כט-טו). ויש להבין כיון שפרט
כולם, ראשיכם וכו', למה הוזכר שוב
לכולם, כל איש ישראל.

ובספדה"ק כתבו לרמז, אחם נצבים
היום, היום סתם דא
ראש השנה (וזה"ק ח"ג רלג), ואז כולם
נצבים לפני ה' אלקיכם, שכל צאי
עולם עוצרין לפניו כבני מרון (ראש
השנה טו.), כל אחד ואחד עוצר
במיוחד לתת דין וחשבון על מעשיו,
'ראשיכם שבטיכם' וכו'. ולעומת זה
כולן נסקרין בסקירה אחת (שם יח.),
והיינו 'כל איש ישראל', כאילו היו רק
איש אחד.

והענין הוא, דלכאורה יש לדקדק על
כפל הלשון, לפני מי אתה
עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך
מלכי המלכים (אבות ג-א). וידוע פירוש
הגרא"א, כי הדין על החטא, והחשבון

אצרי הכלל ישראל ולא הקים, יש גם בהראש פגם, זולת אם מיחה זו ואינה עושה, הוי כאונסא לגביה. וזה שאמר, ראשיכם וזקניכם ושוטריכם, כל איש ישראל, כולכם יחד הם כאיש יחידי עם אצרים רבים, ויש להראש להוכיח ולהשגיח על אצריו.

ובבבב הטורים כתב, כל איש ישראל וסמך ליה טפכם, לומר שיהיו ישראל צעיני הראשים לנהלם ולהדריכם כטפס ע"כ. וזהו על דרך שאמרו חז"ל (סנהדרין יט.) כל המלמד את בן חצירו תורה, מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו ע"כ. ופירשו זו, כי האב שיש לו בן חלוש צהצנה או צהנהגה, הוא עושה כל טנדקי להדריכו ולהצינו לפי דרכו, ולא יחוס על עמל וכסף להציאו לידי שלימות. כן המלמד את בן חצירו תורה, יש לו להחשיב את תלמידו כאילו ילדו, ולסדר לו הכל כאילו היה זה בנו שילד.

אך יש צוה גם כן מדה טובה שמרובה ממדת פורעניות, אשר ראה הקב"ה שצדיקים מועטים עמדו ושתלן בכל דור (יומא לח.), וכיון שהכלל ישראל הוא קומה שלימה, הרי מצותיו של הצדיק העולה לשמי מרום, מציאה השפעה של קדושה לכל האצרים, ומזה

לעשות אותם (כו-כז). וכתב הרמב"ן דאיתא צירושלמי (סוטה ז-ד) וכי יש תורה נופלת, אמר רבי אסי צסם רבי תנחום בר חייה, למד ולימד ושמר ועשה, והיה ספוק צידו להחזיק ולא החזיק, הרי זה בכלל ארור. ידרשו צהקמה הזאת, צית המלך והנשיאות שצידם להקים את התורה ציד המצטלים אותה, ואפילו היה הוא צדיק גמור צמעשיו, והיה יכול להחזיק התורה, ציד הרשעים המצטלים אותה, הרי זו ארור ע"כ. ולכן כאשר היו כל ישראל נצבים לעצרך צצריה ה' אלקיך, לקבלת הערבות, סיים עלה למען 'הקים' אותך היום לו לעם, שנהיה כולנו לעם אחד, להקים את התורה.

וענין הערבות הוא, כי הכלל ישראל הם קומה שלימה, וכגוף אחד, וכמו שמצינו ציעקב שהיו שצעים נפשות, והכתוב קוראם שצעים נפש (צראשית מו-כו). ויש צהכלל ישראל, ראשי העדה, עיני העדה, מארי דידין, ומארי דרגלין. וכמו צגוף האדם כאשר יש פגם וכאב צאצר אחד הרי זה מורגש צכל הגוף, כן הוא צהכלל ישראל. וכאשר ראשו של אדם נקי מחטא, ולא ידיו ורגליו, הרי הוא נחשב לרשע, כן כאשר יוכל לתקן

כדי שיהא דומה על כל אחד ואחד מישראל, כאילו ניתנה התורה לו בלבד ואין לו להשגיח באחרים. והנה פנחס בודאי עשוי היה להשגיח במשה ואהרן ושבעים הזקנים ולומר אם הם מחשים ואינם נוקפים אנצבע, למה לי איפוא להיות ירא שמים יותר מהם, וזכר זאת לא התחשב בכך, כי אם עשה את אשר מצא לנחוץ לעשות לכבוד השם יתברך, לפיכך נאמר אשר קנא לאלקיו, דומה היה עליו באותה שעה כאילו רק אלקיו שלו הוא וחובה מוטלת עליו לקנא לכבודו, אף כי איש אינו עושה זאת ודפח"ח.

וַיִּבֶן אמר להם, למען הקים אותך היום לו לעם, כל יחיד ויחיד יחשוב את עצמו כאילו הוא לבדו הוא העם של ה', והוא יהיה לך דייקא לאלקים, ולא יסתכל על אחרים, שגם הם עושים או לא עושים כמותו, אלא יחשוב כאילו לו לבדו ניתנה התורה. וסיים עלה כאשר דבר לך, כמו שדיבר ה' לך בעשרת הדברות בלשון יחיד, להורות שיש לכל אחד לקבל את התורה דוגמת כאילו לו לבדו ניתנה תורה.

וּבְהָאֵי טעמא ציומא דדינא, אף על פי שכולן נסקרין בסקירה

בא התעוררות לכל הכלל כולו. ולכן אמרו חז"ל (יומא פו:): אפילו יחיד ששז מוחלין לו ולכל העולם כולו, שנאמר (הושע יד-ה) ארפא משובתם אוהבם נדבה, כי שז אפי ממנו, מהם לא נאמר אלא ממנו ע"ש. וכל זה הוא מסיבת היותם כולם כלול בגוף אחד. — והו הענין שיש לכלול עצמו תמיד בתוך הכלל, ולקיים והאצת לרעך כמוך בכל עת. — והו כל איש ישראל טפכם, שהראשים צריכין להסתכל על כל איש מישראל כאילו היה זה ילד שלו, אף היה כואב לו מצבו, והיה משתדל להדריכו צדרכי טובים, כן יהיה בעיני הראשים, כל איש ישראל טפכם, כולם המה כילדיו.

וַאֲמַר שוב, למען הקים אותך היום לו לעם, והוא יהיה לך לאלקים, ויש להצין שפתח בלשון רבים, אחס נצבים היום כולכם, וסיים בלשון יחיד למען הקים אותך היום לו לעם. ויש לומר דמצינו בפנחס, והיתה לו ולזרעו אחריו צרית כהונת עולם, תחת אשר קנא לאלקיו (במדבר כה-ג). ופירש בספר חומת אש, כי דרכו של חוטא, להיתלות בזולת ולומר, ההוא גם כן עשה כך, לפיכך הכריז השם יתברך את עשרת הדברות בלשון יחיד,

מתחלה בגדולתו של מקום, יכיר ביותר גודל החטא והפשע למרוד במלך מלכי המלכים, אשר תהלתו וחסדו וטובו מלאה עולם, ואיך הוא כפוי טובה לה' על כל גמולו אהו.

אך יש צוה גם מליצה, כי מה שחטאנו לפניו, איננו מנצד שאין דיצורו נחשב צעינינו, או שחסר לנו ונפגם אלנינו האמונה, אלא סיבת החטא הוא רק מנצד גודל כח היצר הרע, אשר יצרו מתגבר עליו בכל יום, ומניח את האומות העולם ומתגרה בשונאיהם של ישראל, ובתלמידי חכמים יותר מכולם (סוכה נב.), וגלוי וידוע לפניך שרצונינו לעשות רצונך, ומי מעבב, שאור שבעיסה ושיעבוד גליות. על כן אנו מסדרים מתחלה פסוקי שבחו של מקום, להורות כי מכירים ומאמינים אנו בגודל כבוד תפארתו, ואין אלנינו שום פגם הנוגע לאמונתו ית"ש, אלא סיבות הזמן גורמים העון, וצוה נמצא חן להרבות מחילה וסליחה לפושעים.

ולבן מתחילין לומר סליחות תמיד בצומאי שבת, וידועים דברי הרה"ק מצעלזא זי"ע, כי צושים אנו לקבל פני המלך לבקש סליחה, מרוב

אחת, כל אחד ואחד עובר לפניו יחידי כצני מרון, להורות שצבעת הדין אין מתחשבים רק עמו לצדו, ולא יסתכל על אחרים שהוא טוב יותר מהם, או שגם הם עושים כמותו, והקצ"ה דן כל אחד מישראל יחידי. - ובאמת יש לכל אחד דין מיוחד, לפי מצבו ותכונתו, שאין הקצ"ה צא צטרוניא עם צריותיו. וכמו שאומרים (בתפלת ר"ה) כי זכר כל היצור לפניך צא, מעשה איש ופקודתו, אשר לא ראי זה כראי זה. וארבעים יום קודם יצירת הולד הכריזו טפה זו עני או עשיר, חכם או טיפש, ואין תפקידים שוה. וכאשר זכר כל היצור לפניך צא, אז מסתכלים על מעשה איש, מה שעשה ופעל במשך השנה, ופקודתו, מה היה התפקיד שלו שניתן עליו לעשותו.

והנה אנו עומדים כבר לסליחות, לחלות ולחנן את פני ה', והקדמונים סידרו מתחלה פסוקי של שבח והודאה ורוממות א-ל ואחר כך פיוטי הסליחות, והוא על דרך שאמרו (צרכות נב.) לעולם יסדר אדם שבחו של מקום ואחר כך יתפלל ע"ש. והענין הוא, כי על ידי שיצונו

לכלוך החטא, שמקף רגל ועד ראש
 אין צנו מתוס, וצאלו פנים נשפוך
 שיחיס. אך צשצת קודש צרכו ה'
 צאור פנים (צ"ר יא-צ), וצפנים אלו
 נוכל לעמוד ולומר סליחות עכדה"ק.

וייש להסציר, כי הנהגת האדם ציום
 השצת זה מורה על מהותו
 ונורתו האמיתית, שצמי החול הוא
 טרוד צפרנסתו, ואין לו ישו צדעת,
 ולא יוכל להתפלל כראוי, ולהתעמק
 צתורת ה'. אצל צשצת שהוא פנוי
 ממלאכתו, הוא יושצ רוצ היום צצית
 המדרש, ומתפלל כראוי, ומאריך
 צשירות ותשצחות גם צציתו צסעודתו,

ועוסק צתורה, ומחנך אז צנו לעצודת
 ה'. ואלמלי לא היה טרוד צימי החול,
 היו כל ימיו כהתנהגותו צשצת, כי
 גלוי וידוע לפניך שרצונינו לעשות
 רצונך. ומי מעכב, שאור שצעיסה
 ושיעצוד גליות. ולכן אנו עומדים
 לצקס סליחה מחוך יוס השצת,
 וצמוצאי מנוחה קדמנוך תחלה, שמוה
 יהא ניכר לכל פנימיותו של ישראל,
 וההתרשלות צעצודת ה' הוא רק מצד
 שאר המניעות. ויתן ה' שנוכל להתפלל
 כראוי צימים הצאים עלינו לטובה, הצ
 לן שאלתין וצעותין, שנוכל לשפוך שיח,
 ויתקבלו תפלתינו לרחמים ולרצון לפני
 אדון כל.

בסעודת הילולא של בעל עזר מיהודה צצ"ל – כ"ז אלול תשס"ט לפ"ק

טו.) דגרסינן דפסיקתא (פסקא כג)
 דצכ"ה צאלול נצרא העולם, ולפי זה
 הא דאמרינן צתשרי, נצרא העולם על
 גמר צרייתו קא אמרינן, דאדם
 הראשון שצו נגמר העולם נצרא ציום
 שיש דהיינו צאחד צתשרי ע"ש.

והטעם דהוקצע אחד צתשרי ראש
 השנה, הואיל ועיקר צריאת
 העולם הוא עצור האדם, צראשית צרא

במודרש שאלו מלאכי השרת את
 הקצ"ה אימתי ראש השנה,
 אמר להם אני ואחס נרד לצית דין
 של מטה ע"כ. ונראה דהנה צדרשות
 חתם סופר (דרוש לכ"ה אלול שמו).
 פירש שאלת המלאכים, דאיתא צגמרא
 (ראש השנה כו.) כמאן מצלינן האידנא
 זה היום תחלת מעשיך וצרון ליום
 ראשון, כרצי אליעזר דאמר צתשרי
 נצרא העולם ע"כ. וכחצ הר"ן (שס)

כאלה, אשר ה' אלקיך נותן לך, שהם יתנו לך את ה' אלקיך, שיחדירו בקרבך כי ה' הוא אלקיך ע"כ.

ומבואר בספה"ק דכמו כן יש להם להמליץ תמיד לה', ולהתפלל עליהם שישיפע ה' להם כל זריכהם, וללמד זכות תמיד לה', איך שבאמת כנסת ישראל טובים צמחותם, ורזונם לעשות רצון ה', וגם צרכי הגליות הם צמחים לדבר ה', ואם כי מצער הוא, מכל מקום נגד גודל כח היצר הרע, שמתגרה רק עם ישראל (סוכה ע"ג), חציב גם עצודתם המועטת. ועבודת המלאכים שאין להם יצר הרע, מה הוא כנגד עצודת צן אדם, הטרוד היצרו כל היום, ומסתובב צין הגרועים שבאומות, ואף על פי כן הוא דצוק ליוצרו.

וידוע מספה"ק כי יש ששים רצוא אומיות לתורה, וכנגד זה יש ששים רצוא נשמות, וכל אחד מישראל מכויץ נגד אות אחת בתורה. וידוע כי בפסקי התורה יש גם כן פסקים שקשה לפרשם כפשטם, אלא גורעין ומוסיפין ודורשין, עד שמעמידים אותו על מכונם. וכמה קושיות מתרצים רק על דרך דוחק, וכחצ צחתם סופר

אלקים (א-א), בשציל ישראל שנקראו ראשית (צ"ר), והאדם הוא תכלית הצריחה ואפילו כל מלאכי מעלה הכל נצרא בשציל האדם, בשציל נדיק אחד שיש נחת רוח להקצ"ה כשעושה רצונו, על כן יום זה נצרא תחלת מעשיך. אך כל זה אם העולם מתוקן, אזל אם בני אדם מקולקלים ואין חפץ בהם, אם כן, צודאי מלאכי השרת עדיפי, וראוי להיות ראש השנה כ"ו אלול, יום צריחת המלאכים ציום שני. והיינו תרעומת המלאכים, אימתי ראש השנה, כי ראוי להיות ציום צריחת המלאכים, ולא ציום צריחת אדם המקולקל צמעשו עכ"ד.

ולענינינו יש לומר, מה שהשיצ להם השי"ת אני ואתם נרד לצית דין של מטה, כי הכחוצ אומרים, שופטים ושופרים תתן לך בכל שעריך אשר ה' אלקיך נותן לך לשצטיך, ושפטו את העם משפט נדק וגו' (דברים טז-יח). ופירש בספה"ק צווינא דנהורא, כי עצודת הצדיקים הוא, להנהיג את עדת ה', דור דור ודורשיו, ולקרצם תחת כנפי השכינה, צהרצנת תורה, ולהורות לעם ה' דרכי ה'. ועל זה נ"ה הכחוצ, שופטים ושופרים תתן לך, תמנה עליך שופטים

איך ליכנס להימים שקל מאוד להתקרב אל ה' — ומצינו צפרשת התשובה שאמר הכתוב, ושבת עד ה' אלקיך וגו', והטיבך והרבך מאבותיך, ומל ה' אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך לאהבה את ה' וגו' ואתה תשוב וגו' ועשית את כל מצותיו אשר אנכי מנוך היום וגו', כי ישוב ה' לשוש עליך לטוב כאשר שש על אבותיך (דברים ל-ג). ויש להבין דהא כבר אמר מתחלה, שאחר שישוב אל ה', והטיבך והרבך מאבותיך. ולמה הכפיל שוב, ואתה תשוב וגו', ואו ישיש עליך כאשר שש על אבותיך. וגם מהו הכוונה באומרו, ועשית את כל מצותיו אשר אנכי מנוך היום'.

וּנְרָאָה כי יש שני צחי' תשובה, חדא ששז מאימת יום הדין, ויראת העונש, שאין שכחה לפני כסא כבודך. ויש צחי' תשובה שעדיפא מיניה, והוא שכאשר משים אל הלב, הלא צנים אתם לה' אלקיכם, והרי הקב"ה מוזמין לו כל לורכיו, ומעורר נקודת האהבה שיש בתוכו לאציו שבשמים, וכואב לו ריחוקי מהאב, שזהו הענין של תשובה מאהבה. וסבר התשובה הוא מתחלה, תשובה מיראה, ואז זוכין למילת ערלת הלב לאהבה

דרוב דוחקים אמת. וכמו כן יש לדרוש את ישראל גם כאשר יש עליו קושיית, לדחוק לתוך אותם וליצבום, ורוב דוחקים אמת.

וַעַל זה הזהיר את השופטים והשטרים, ושפטו את העם משפט זדק, שכלפי מעלה ישפטו תמיד את העם לזדק, ולהמליך זכות עליהם צינו לצין קונו. וגם אם לפי פשוטו אין רואים עליו זכות, זדק זדק תרדוף, לדחוק עצמו למצוא עליהם זדק, שהם מזדקים נגד שאר בני אדם. — וממילא ישראל צמעלתם חסודים יותר מהמלאכים, וראוי למנות עיקר צריאת העולם בצריאתם. ולכן כאשר מסופקים המלאכים אימתי ראש השנה, שראוי להיות ציוס צריאת המלאכים שעולים בחשיבותם נגד מעשי בני אדם, אומר להם ה', אני ואתם נרד לצית דין של מטה, לשמוע איך הם שופטים את ישראל משפט זדק, ואז יתצרר גודל מעלת עבודת ישראל, אשר זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון.

וַאֲנִי עומדים כבר בתוך השלשה ימים של ימי התשובה, שעליהם נאמר דרשו ה' בהמלאך קראוהו בהיותו קרוב, ויש להבין עצמו

המנות שעשה, והן הזדונות שנתהפכו לזכיות, הכל הם כעובד את ה', וזה יוכל להיות רק כשאזכה לראות בנועם ה', שיתעורר בתשובה מאהבה לעורר הנעימות של קירוב הבן לאציו ריחוקו. (ועיין חתם סופר פ' תלא קג:).

וְלִבָּן מתחלה אמר הכתוב, ושצי עד ה' אלקיך, היינו תשובה מיראה, וזכות זה והטיבך והרצך מאבותיך, אמנם אחר שנתקרצת כבר לה', ומל ה' אלקיך את לבצך לאהבה את ה', ואתה תשוב, אז תחזור עוד הפעם בתשובה מאהבת ה', ואז יתהפכו הזדונות לזכיות, וציוס הזה יהיה נחשב לפניך כאלו קיימת כל מנות ה' לאלפי רצבות. ועשית את כל מצותיו אשר אנכי מצוך, היום, ציוס אחד שעושה תשובה הוא עושה כל המנות אשר נזה עליו ה', שהרי כל ימיו נתהפכו לזכיות.

וְעַל זה סיים, כי אז ישוב ה' לשוש עליך לטוב כאשר שש על אבותיך, כי בתשובה מיראה, אם כי חשוב גם צעיני ה', אבל עדיין אין צמה לשמות צו, כי מה פעל בחייו, הן אמת שאין צידו חטא, אבל גם אין צידו דבר טוב, ולא דומה ואבותיו כלל, שמלאו ימיהם בעבודת ה'. אבל

את ה', ואז שצ לה' שנית בתשובה מאהבה.

והחילוץ ציניהם כי בתשובה מיראה זדונות נעשו כשגגות, ובתשובה מאהבה זדונות נעשו לזכיות (יומא פו:). והיינו כי מי שעברו עליו ימי חיי בחטא ופשע כאשר עושה תשובה, הגם שנמחלו לו חטאיו, מכל מקום הוא נשאר כלי ריקן, ריק מעונות וגם ריק ממונות. והוא כאיש עני שהיה חייב לאנשים רבים, ושז פרע כל חובותיו, והוא נשאר עני כמקדם. לא קן בתשובה מאהבה הוא ממלא כל הימים שעברו צמנות ומעשים טושים לרצצי רצבות, כי כל הזדונות נתהפכו לזכיות, וצאותו יום ששז הוא מקיים רצבות מנות.

ודוד המלך שהוקם עולה של תשובה, התחנן אל ה', אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש, שצתי צצית ה' כל ימי חיי, לחזות בנועם ה' ולצקר צהיכלו (תהלים כז-ד), שיזכה לשזוב אל ה' צאופן, אשר לא רק שימחלו לו החטא, וישאר כלי ריקן, לא מצוה ולא עון, אלא שיוכל להשיב את כל ימי חייו שעברו כאילו היו לזכות, וממילא היה כל ימי חייו צצית ה', כי הן

אחר ומל ה' אלקיך את לבבך לאהבה שהשיב בתשובתו כל ימי חייו שעברו
 את ה', ואתה תשוב וגו', אז ישוב ה' שיהיו צבית ה', כמו שהיו אבותינו
 לשוש גם עליך כאשר שש על אבותיך, באמנה אמו.

